

ORAVSKÉ NOVINY

Zaujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I. Nedeľa, 18. júla 1920.

Číslo 13.

Poľské sľuby.

Plebiscitné územie Oravy a Spiša zaplavené je nesvedomitými poľskými agitátormi, ktorí na najhanebnejší spôsob zneužívajú ľahkovernosť nášho dobrého slovenského ľudu. Ich činnosť pozostáva z agitovania slovného, štvania medzi národom, násilností a vyhrážania. Ale najobľúbenejším a najrozšírenejším agitačným prostriedkom poľským sú sľuby, hlásané ústami machajovských zbrojnošov a rozširované i v letákoch a časopisoch „Nowiny Spisko-Orawskie“, „Spisz-Orawa“, v „Gazette Podhalanskej“, v krakovskom „Slovákovi“ a iných pamfletoch. Tieto tlačivá rozširované sú v stá tisícoch výtiskoch na plebiscitnom území.

Nikto nemohol by mať nijakej námietky proti týmto tlačivám, keby boli písané v medziach slušnosti a keby sa v nich hlásané dôvody zakladali na pravde. Veď i dohodová subkomissia určila, že každá agitácia, keď je v medziach slušnosti, je prípustná. Lenže nie takou je poľská tlačová agitácia a od samého začiatku plebiscitnej kampane takou nebola.

Poliaci najprv začali agitovať a svádzať náš ľud heslom, že oni bránia nám „viaru“ pred českým husitizmom; kričali, že Česi berú nám vieru, rúcajú sochy svätých, žalárujú kňazov, z kostolov robia maštale a iné podobné lže roztrusovali medzi ľud. Lenže lož má krátke nohy a myslieť znajúci ľud náš skoro zbadal poľské podvody a presvedčil sa, že vlastne tí „viaru“ ochraňujúci poliakofilovia a ich náhončici sú beznáboženskou luzou, vyvádzajúcou prečiny proti mravnosti a kresťanstvu, aké by ani v najtemnejšej Afrike neboly strpené beztretno.

Keď agitácia v hesle bránenia „viary“ zlyhala, Machajovci uderili na iný bubon. Začali hlásať, že pracujú za autonomiu Slovenska, že bojujú za oslobodenie Slovenska zpod „jarma českého“, že nás chcú oslobodiť od „českých gvaltov“, že chcú sjednotiť slovenský národ. V tomto smere nabaláchali do sveta zase toľko hlúposti a klamstvá, že od toho musí zle prísť i samým Poliakom. Veď ktože by mohol uveriť Machajovi a jeho zlopovestnej garde, že vážne smýšľajú so Slovenskom, že im i len zbľa záleží na slovenskosti oravského a spišského obyvateľstva! Tak sa tedy stalo, že i táto agitačná zbraň Poliakov naraz sa vytupila.

Keď tieto prostriedky agitácie postretly sa s neúspechom a Machajovci museli prehltnúť horké pilulky sklamania, poľskí agitátori siahli po skutočných zbraniach. Revolvermi a ručnými bombami vrhli sa na naše úrady a bezbranné obyvateľstvo. Granátmi bombardovali naše četnícke stanice a nevinných gazdov, postrieľali našich úradníkov, zbíjali naše príbytky, okrádali naše stajne a rozšírili terror na celom plebiscite. Ale i táto zločinná zbraň vypálila do zadu. Prírodným zákonom násilnícky nápor i nechtiac vzbudil v dobrom ľude našom odpor a začalo sa čistenie krajov našich od poľských teroristov, vráhov, zákerníkov a štváčov. Keď sa dosavadné spôsoby neosvedčily, nútení boli hľadať nový, účinnejší, lákavejší. Držiac sa starej panskej taktiky, poľskí agitátori hodili sa na sľuby, na tento osvedčený prostriedok našich bývalých švagrov Maďarov. A ako vo všetkom, tak i v týchto sľuboch sú poľskí agitátori veľmi štedrý a roz-

hadzujú nimi od buka do buka, len aby sa tí dobrí Oravci a Spišiaci nejako dali dostať.

V knižočke pod názvom „Spisz, Orawa i okrag Czadecki“ chceli by dokazovať, že v týchto krajoch býva vo väčšine poľské obyvateľstvo. Každý náš človek zná, že je to nesmyselná lož. Túto lož za takú priklincujú i samy „Nowiny Spisko-Orawskie“, ktoré medziiným píše: „Tí, čo sú v Orave, ostanú Slovákmí, ako boli predtým, jestli by i náležali do Poľska.“ Takto Poliaci sami seba podvracajú.

Ten istý spisok je plný sľubov. Poliaci sľubujú medziiným: „V nijakej slovenskej dedine nedáme poľskej školy. Rychtári budú slovensky úradovať. Poľsko nebude vyhadzovať slovenských kňazov, úradníkov, učiteľov v slovenských dedinách, nebude odberať jeho národnej mluvy. Priblúdených z Čiech neznesie, ale opravdivých Slovákov nechá v úradoch, zvlášte tých, ktorí od dávna bývali v Orave. Trstená bude mať i ďalej slovenské gymnázium so slovenskými professormi, tiež súd i samosprávne úrady.“ A podobných sľubov na celé fúry.

Lenže ľud Oravy a Spiša zná, že sľuby sa sľubujú a blázni sa radujú. Slovenský ľud nepotrebuje nijakých poľských a machajovských sľubov, lebo im neverí a veriť ani nemôže. Oravci a Spišiaci od Poliakov nechcú nič iné, len aby nám dali svätý pokoj, aby sa nemiešali a nezabrdali do nás a do našich vlastných záležitostí. Slováci znali si vlastnou krvou s bratmi Čechmi vydobýť svobodu a samostatnosť, a budú si ju vedieť obrániť i voči „bratom“ Poliakom, ktorí by najlepšie spravili, keby sa v týchto pre nich kritických chvíľach starali sami o seba.

Hej, Oravci!

(Spieva sa ako: „Ješte Poľska nezhinula!“)

Hej, Oravci, hej, rodáci,
ešte my žijeme!
Ešte našu otcovizeň
sebe obránime.
Obránime, zachránime,
čo po otcoch zbylo;
tu nám bolo vždycky dobre,
dobre sa nám žilo.

Hej, Oravci, hej, rodáci,
my sa nepoddáme,
tých našich poľských „priateľov“
veľmi dobre známe.

Chceli by tak s nami orať,
ako s panským pluhom,
a to naše hospodárstvo
zabiť svojím dlhom.

Nech si len tí Poliačiská
svoje Poľsko majú,
a nám svojím hospodárstvom
svätý pokoj dajú!
Na Orave veky vekov
dobre žiť budeme,
keď sa s tým rodným Slovenskom
v jednu zem spojíme.

Dôkaz poľského zbojníctva.

Obyvateľstvo plebiscitného územia Oravy a Spiša veľmi dobre zná, aký hrozný teror a násilnosť vyvádzajú u nás poľskí náhončiaci. Ale jednako Poliaci bezočivo kričia do sveta, že oni nič, že oni len muzikanti, a tvrdošijne popierajú, že by oni nejaký teror vyvádzali a organizovali.

Že však Poliaci majú organizované formácie na vykonávanie vražd, toho dôkazom je list, ktorý bol zachytený práve po hroznom zavraždení troch českých úradníkov v Spišskej Starej Vsi Poliakmi. List bol napísaný istým poľským študentom, nachodiacim sa v Spiši a prideleným k jednej takej skupine agitátorov, ktorí mali vykonávať poľskú propagandu v Orave a Spiši.

List študenta je tiež dôkazom toho, ako nazerajú Poliaci na svoju plebiscitnú akciu. Je písaný z obce Jaziersko na spišskom plebiscitnom území, pri poľských hraniciach. Doslovne zneje takto:

Jaziersko, dňa 22. júna 1920.

Milovaný tatko!

To, čo sa tu robí, možno nazvať buď veľmi veselou komediou, alebo veľmi smutným dramatom. Na šťastie my pozeráme na to všetko s veselej stránky. Ako ti je, otec, dobre známo, boli sme napred pridelení do Relova, poslednej placovky (skupiny) na hranici českej. Chlapi nás z tej dediny vyhnali, tvrdiac, že nechcú Poliakov. Neztrácajú humor, došli sme do dediny, ležiacej stranou, tiež na českej hranici, do Jazierska. Tu, nikoho sa nepýtajúc o dovoľenie, nastahovali sme sa a bývame tu dosavád, ale situácia sa značne zhoršila. Menovite Poliaci zamýšľajú vykonávať agitáciu činnosť i násilným presvedčovaním chlapov beztak veľmi nespoľahlivých, a preto počali tvoriť bojovky.

Česi usporiadali z Smrdzonke ľudovú zábavu. Naša bojovka urobila prepadnutie, zavraždila niekoľko tam sa nachádzajúcich Čechov, ale i fran-

cúzskeho dôstojníka a niekoľko miestnych chlapov. Okrem toho ich ozbljala. To bolo včera. Keď komissia česká a francúzska prišla na miesto vykonať vyšetrenie vo veci tohto prípadu a keď sa vracali, napadla ich znovu naša bojovka, zavraždila ich a ozbljala. Medzi zabitými nachodí sa i rychtár, človek nám veľmi priaznivý, a ešte niekoľko úradníkov. Ľud mal toho už dost: v Statej Vsi sa shromaždili, členov plebiscitného komitétu (poľského) pobili a vyhnali ich, srúcali miestnosť, a to isté spravili chlapci s našimi agitátormi v celom Spiši. Všetky naše susedné placovky utiekly bez rozkazu a nevedomiac nás o tom, tak že sme jediná jestvujúca placovka poľská v Spiši pri samých hraniciach, od troch dní úplne bez spojenia s plebiscitným komitétom i našimi veliteľmi, a k tomu medzi dedinami, ktoré sa tu búrila a chodia nás vystríhať, aby sme odišli dobrovoľne prv, než nás vyženú násilne. To by ešte nebolo nič, ale Česi majú v týchto hodinách vykonať vojenskú okupáciu Spiša, a my sme na samých ich hraniciach. Vzdialiť sa odtiaľ nemôžeme, lebo nemáme rozkazu. Komitét pravdepodobne na nás zabudol, alebo myslia, že sme i my utiekli. A tak sedíme, čakajúc, kedy nás násilím vyženú, čoho sme mali už mnoho ráz príklad, alebo eventuelne kedy nás Česi zaviezú do „zlatej“ Prahy, aby nás tam peniazmi kúpili. Vskutku, je to smutné. Ale my máme neobyčajný humor, strachom sa netrasieme, a aby sme zabili čas, hráme karty.

Neber toto, otče, vážne; som istý, že sa to všetko obráti v náš prospech, a konečne tento list neodošlem, kým sa situácia nevyjasní a my nebudeme úplne bezpeční.

Zasielam vám všetkým poklony a bozky.

Syn.

Adressa, na ktorú bol tento list poslaný, zneje:

Dr. Ludwik Röhr,

Warszawa,

Aleje Jarilimske 37.

Toto je tedy priznanie, spoveď jedného z tých poľských banditov, ktorí znepokojujú naše slovenské kraje. List je dôkazom, že Poliáci chladnokrvne vraždia našich nevinných ľudí, zbíjajú, zločiny vyvádžajú. Ale jednako Machajovci budú nášmu ľudu i ďalej húkať, že oni „bránia viare“ a že nás chcú „osvobodit od Čechov“, s ktorými tvoríme našu drahú Československú republiku.

V tej milej Oravskej župe...

V tej milej Oravskej župe
býval vždy slovenský svet,
cudzí vrah do nej nevstúpil,
za ňu on znal žiť a mrieť.
Nezradil on svojej vlasti,
pracoval a trpel rád,
tak, jak stoja večné Tatry,
Slovák bude pevne stáť!

Naša reč už dávno znela:

„Od Oravy dážd ide —“
dávnych predkov prosba vrelá,
k nebu vzlietnuc, nezhyne.
Od Kriváňa k Babej Hore
zavznieť musí jeden hlas:
V dobách slávy, v novej dobe
rodná reč rozkvitne zas!

Požehnaná ty zem drahá
v čarokrásnych dolinách,
po tebe už márne siaha
nenasýtny cudzí vrah.
Pod Tatrami v divom lesu
na stráži my čakáme,
čo i naši na zem klesnú,
predsa tú zem nedáme!

Oravec I.

Tragédia národa.

U súseda na východe je zle, veľmi zle. Zúfalý stav, v ktorom sa ocitlo Poľsko svojou vlastnou vinou, horší sa so dňa na deň, jestli len môžeme použiť komparatívu tam, kde zavládla naprosta hrúza. Čo sa deje na poľsko-ruskom fronte, je dostatočne známo. Najnovšie zprávy o nebezpečí, hroziacom Varšave, a o pravdepodobnom znovuoobležaní Przemysla — jestli budú vôbec Rusi nútení pri Przemysli sa zastaviť — daly sa očakávať temer s matematickou istotou. V prvých dňoch výpravy proti Rusku kričaly lacnou slávou spité poľské časopisy do celého sveta: „Pochod na Moskvu je súčasne pochodom na Ostravu a na Prahu!“ A potom od postupu na Moskvu bolo — akiste z príčin hodne strategických — upustené, ale postup na Ostravu neprestajne pokračuje. Lenže miesto víťazných, pyšných armád, ktoré by nám urvaly Tešínsko, blížia sa k západným hraniciam svojej zeme len žalostné zbytky zkaže a úplnému zničeniu prepadnutej divízie a zástupy uprchlíkov, ktorí v úteku hľadajú poslednú možnosť záchrany.

A tej záchrany nieta nikde! Udalosti v Poľsku spejú rýchle k posledným výjavom po-

sledného dejstva, tragédia dozrieva. Tragédia tým hroznejšia, že niečo dnes na svete jediného srdca, ktoré by cítilo, ktoré by mohlo cítiť s osobami deja. Ponechaný sám na seba, nenávidený všetkými, národ poľský zmieta sa v smrteľnej agonii. Miesto oddychu po starostlivo plných dobách vojny a prevratu očakáva ku všetkým dosavadným hrôzám nového strašného hosťa, ktorého meno je — hlad. Nedostatočne obrobené, vojnou spustošené polia nevydajú toho roku požehnanie práce a budú slúžiť najviac za hrobitovy pre posledný odpočinok tým, ktorí v ohromnom počte umierajú od hladu a chytľavých chorôb. Des, hrúza, zúfalstvo vychodí z ohnivých zori zločinnej vojny a prišerými stínmi kladie sa na pusté pláne umierajúcej zeme...

Tu siaha Poľsko k poslednému, čo mu zbýva: k prosbám. A prosí každého, koho stretne. Rusko o mier, dohodu o pomoc. Prosí márne. Rusko nemôže veriť slovám vierolomného suseda, jestli nechce žiť v neprestajnom nebezpečí, že jeho práca na usporiadanie vnútorných, hlavne hospodárskych pomerov bude nečakane, zákerne prerušená revom diel a stonom vraždených. A dohoda nepočuje. Nemá času počúvať prosebných hlasov Poliakov, lebo sama je bezradná. Nevie, v čo vyvinú sa ruské víťazstvá, a bojí sa Ruska, ktoré je jej zlým svedomím. Okrem toho Poľsko ukázalo sa slabým, jeho veľkáske sny dočkaly sa skoro svojho rána, keď sa rozplynuly, jeho vychvaľovačné reči ostaly planým žvatlaním — čo s ním? Nech zajde Poľsko, keď nemohlo poraziť stomillionový národ! Dohoda predsa nemôže upadnúť do určitého druhu sentimentality!

Tragédia je úplná. Neuvedomelý, nevyzvaný, nesamostatný poľský človek ochotne stal sa hračkou v rukách poľskej buržoázie, ne-svedomitej práve tak, akou je buržoázia všetkých národov. Dal sa pobalamutiť hlúpyimi sľubmi slávnych víťazstiev; nepochopil, že snaha o veľké Poľsko, ako žilo v predstavách poľských imperialistov a prešlo i do jeho krvi, znamená koniec Poľska. Teraz sa prebúdzá a svoju hrôzu pozoruje, že budúce generácie budú odsúdené, aby v potu tváre dreli na odstránení strašných následkov dobrodružstva vodčích kruhov, ktoré pred trestom za zločin utečú do bezpečia, ale národ ostane. Nemravné násilie pomstí sa nie na tých, ktorí boli jeho

pôvodcami, ale na — zavedenom ľude. Hriešna túha ťažiť z okamžitých nesnází Ruska, sen o nadvláde nad ruským národom končí sa — zánikom Poľska a odsúdením terajšieho i budúceho drobného ľudu poľského. Nevidela historia často takýchto neslávnych koncov! („Právo Lidu“.)

Ty oravský krásny kraj!

(Spieva sa ako: „Biela hora, čierny les.“)

Ty oravský krásny kraj,
našich predkov milý raj,
nesmie cudzí Poliak porvať
milý kraj, milý kraj!

Kde dom našich predkov stál,
kde náš otec pracoval,
nesmie vládnúť cudzí Poliak
nikdy dial, nikdy dial!

Rovník orie v zemi, tam
brázda patrí všade nám,
pod Tatrami vždy byť musí
Slovák len pánom sám!

Nezabudnime!

Udalosti posledných dní na Tešínsku a v Orave i Spiši sú vrcholom poľskej „kultúry“. To, čo dnes pred zrakmi dohodovej komisie páchajú poľskí teroristi, predčí ešte i vpády turecké do Srbska a na Čiernu Horu, keď diví bašibozúci riadili tam ako divosi, nešetriac ani žien a detí. A vtedy celý vzdelaný svet otriasal sa odporom. A dnes ľud sliezsky a slovenský v Orave a Spiši, prenasledovaný poľskými násilníkmi ako dravá zver, márne volá celému svetu o pomoc. Spojenecké misie hľadajú na odohrávajúce sa pred ich zrakmi krvavé dráma ľahostajne a nemajú sily, aby zaviedly poriadok.

Pred ich zrakmi vraždia Poliaci našich ľudí, vyhadzujú obydlia našich Slovákov, plienia domy a obchody, oslobodzujú zločincov, aby i ďalej mohli beztrestne páchať zločiny na našom nevinnom ľude. Márne dovolávame sa pomoci, márne zatínáme päsť.

Dobrodružná avantúra poľská na východe, kde dnes celé Rusko stojí so zbraňou proti poľským nenasýtnym votrelcom a ženie ich hordy nazad do „ojczizny“, dáva politickým dobrodruhom poľským tušiť blízky koniec ich moci a slávy.